

Sociálne inovácie aktívnych miestnych komunít

AKO PRÍLEŽITOSŤ PRE SOCIO-EKONOMICKÝ ROZVOJ ÚZEMIA A ROZVOJ
OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI

Ing. Michal Hrivnák, PhD - Mgr. Peter Moritz

Ústav regionalistiky a rozvoja vidieka

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

xhrivnak@uniag.sk

KONCEPČNÉ VÝCHODISKÁ: **GRASSROOTS KOMUNITY**

Grassroots komunita je komunita, sociálna skupina, partnerstvo, či pomyselný klaster akýchkoľvek rozvojových aktérov, ktorá vznikla z ich vlastnej vôle (na princípe zdola-nahor), ktorej hlavným motívom vzniku je adresovanie globálnych, či špecifických miestnych výziev a problémov prostredníctvom inovovania a zavádzania novej praxe.

Grassroots iniciatíva je formálnou „strechou“ danej občianskej, či medzi-sektorovej platformy. Môže to byť nezisková organizácia, spoločný podnik, združenie právnických osôb, sociálny podnik, ale aj neformálna skupina občanov, či partnerstvo bez právnej subjektivity

Nová optika nazerania na rozvoj z perspektívy komunit – komunity budú preberať stále väčšiu zodpovednosť za rozvoj. Či už miestne komunity pri plánovaní miestneho rozvoja, alebo miestne komunity za rozvoj svojho susedstva

KONCEPČNÉ VÝCHODISKÁ: **GRASSROOTS KOMUNITY**

KO-

KONCEPČNÉ VÝCHODISKÁ: SOCIÁLNE INOVÁCIE

*„Sociálne inovácie sú inovácie spoločenské a predstavujú nové, v porovnaní s dostupnými alternatívami účinnejšie, efektívnejšie, udržateľnejšie a spravodlivejšie **riešenia spoločenských problémov a napĺňanie spoločenských potrieb**. Môžu zahŕňať vytváranie nových produktov, služieb, zavádzanie technológií, ale i vytváranie nových spoločenských procesov, organizačných štruktúr, zmenu nastavených pravidiel či vytvorenie nových rolí v spoločenskom systéme. Ich cieľom je kvalitatívna zmena života spoločnosti“.*

MIRRI SR, 2021

*Pod inováciou chápeme proces vývoja a aplikáciu nových ideí a technológií, ktoré prinášajú nové tovary a služby, alebo zefektívňujú ich výrobu – **Schumpeteriánske chápanie štandardnej trhovej inovácie***

KONCEPČNÉ VÝCHODISKÁ: **SOCIÁLNE INOVÁCIE**

TRHOVÉ & SYSTÉMOVÉ ZLYHANIA

AKO OPRAVIŤ KAPITALIZMUS?

KONCEPČNÉ VÝCHODISKÁ: SOCIÁLNE INOVÁCIE

Kontroverzný prístup:

Michael Porter: podniky musia prepojiť svoj úspech so sociálnym pokrokom, nie v zmysle filantropických aktivít a CSR, ale ako spôsob dosahovania ekonomického úspechu. Inými slovami, firmy schopné generovať sociálne inovatívne riešenia, nájdu príležitosti na vytváranie nových tovarov a služieb, ktoré budú súčasne generovať zisk, a prinášať riešenia pre komunitu.

VÝSKUMNÉ OTÁZKY:

1. Ako vznikajú občanmi, alebo komunitne-vedené sociálne inovácie?
2. Možno grassroots komunity pokladať za sociálny typ inovačného územného klastra?
3. Ako vedia občianske platformy získať zdroje pre inovačný proces?
4. Ako sa inovačný proces riadený participatívne – komunitou, líši oproti konvenčnému firemnému inovačnému procesu?
5. Možno občanmi vedené SI pokladať za „čisté sociálne inovácie“ – generujú len spoločenskú hodnotu?
6. Môžu služby uspokojujúce širšie spoločenské potreby byť etablované na trhoch?

VÝSKUMNÝ DIZAJN, MATERIÁL A METÓDY

Príspevok cieľom príspevku je zhodnotiť, do akej miery vznikajú sociálne inovácie v procesoch ko-kreácie, ako dôsledok medzi sektorovej spolupráce iniciovanej sociálnym inovátorom a identifikovať formovanie sociálnych inovačných klastrov v podmienkach Slovenska.

- Širšie ciele projektu**
1. identifikovať modely formovania a evolučné vzory grassroots komunit,
 2. Identifikovať modely participatívneho plánovania a riadenia na úrovni grassroots iniciatív
 3. popísať sociálne i komerčné inovácie, ktoré generujú
 4. zhodnotiť aké typy hodnoty generujú komunitne-vedené SI
 5. konceptualizovať dopyt po SI
 6. zhodnotiť modely ko-dizajnu a ko-manažmentu SI v grassroots komunitách
 7. stanoviť vplyv občianskych aktivít na ekonomický rozvoj

VÝSKUMNÝ DIZAJN, MATERIÁL A METÓDY

Vzorka

Iniciálne triedenie **22 621 aktérov v neziskovom sektore** – ako grassroots komunitu bolo možné označiť **462 iniciatív**.

Snowball-sampling bol využitý pre identifikáciu **ďalších 40 grassroots iniciatív**, ktoré nie sú ukotvené len v treťom sektore.

Rozsiahly dotazník získaný od 106 grassroots iniciatív, s predstaviteľmi 89 z nich bol vykonaný hromadný riadený rozhovor v trvaní 2-3 hodiny. Osobitne bolo realizovaných **15 fokusových skupín**.

Metódy

kombinovaný kvalitatívny i kvantitatívny výskum založený tak na sociologickom, ako ekonometrickom aparáte (obsahová analýza, selektívne-kódovanie, sieťové analýzy, ERGM modely, path analýzy a štrukturálne rovnice, konvenčné ekonometrické modely

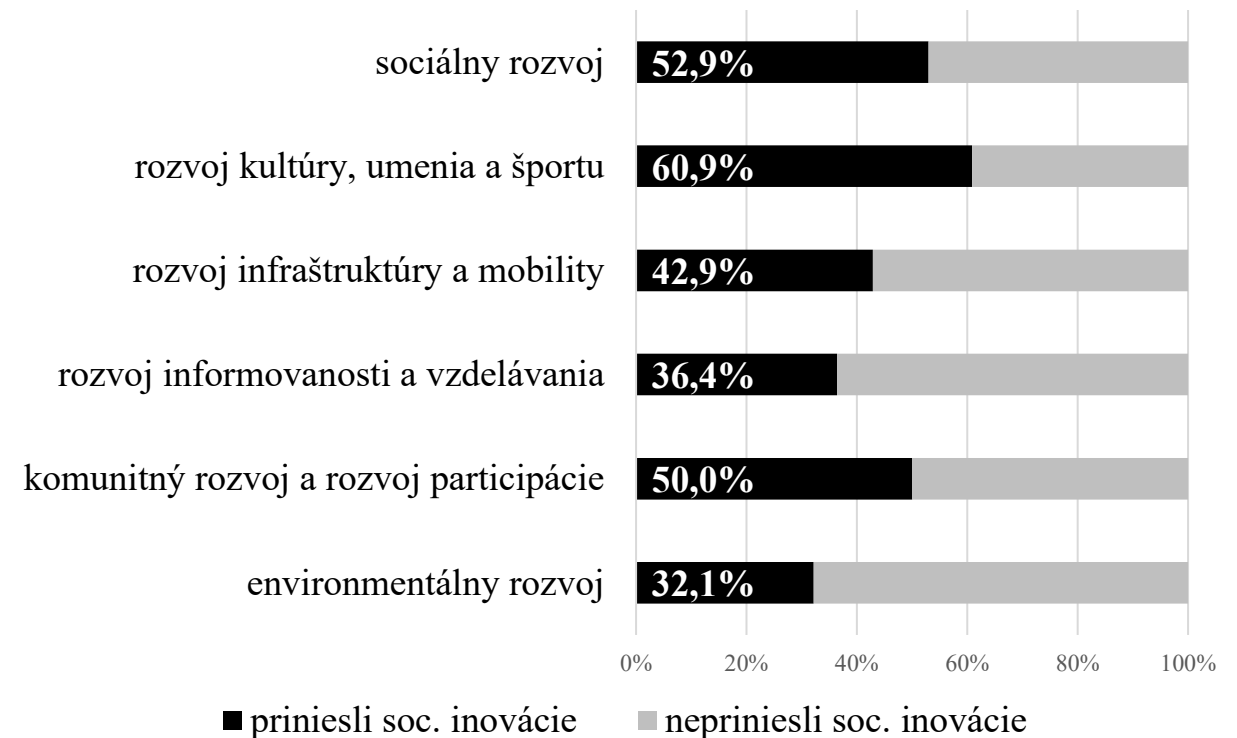
VEDECKÉ HYPOTÉZY

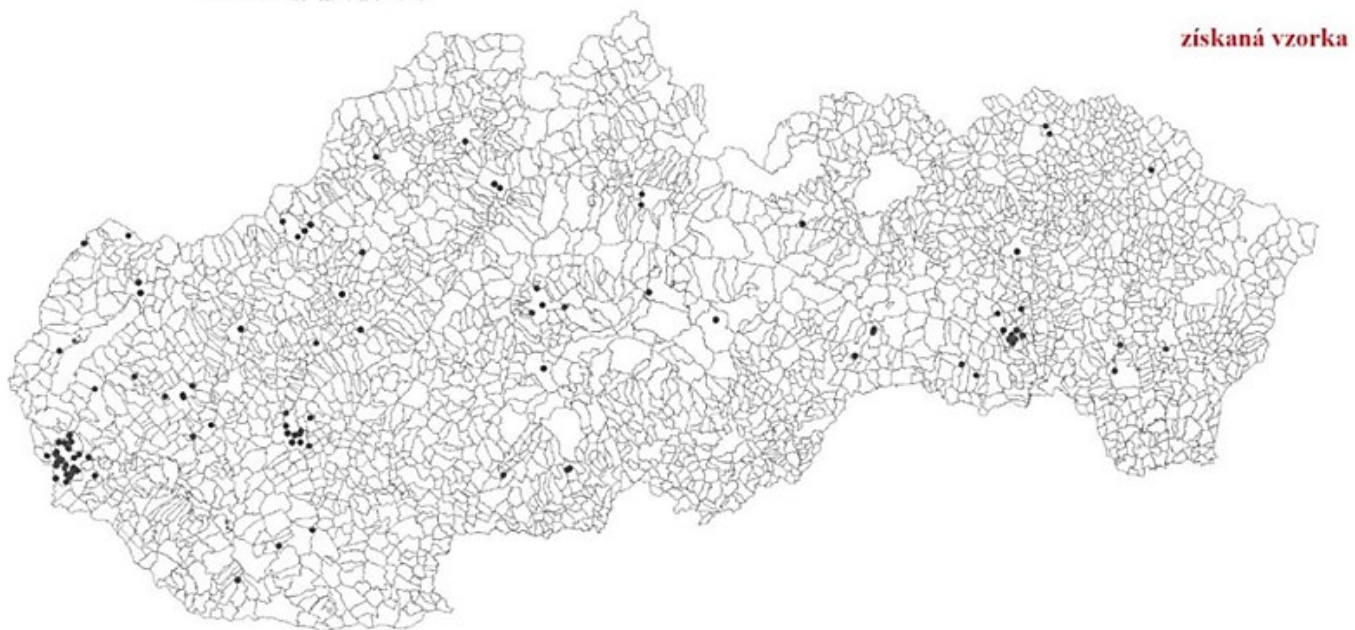
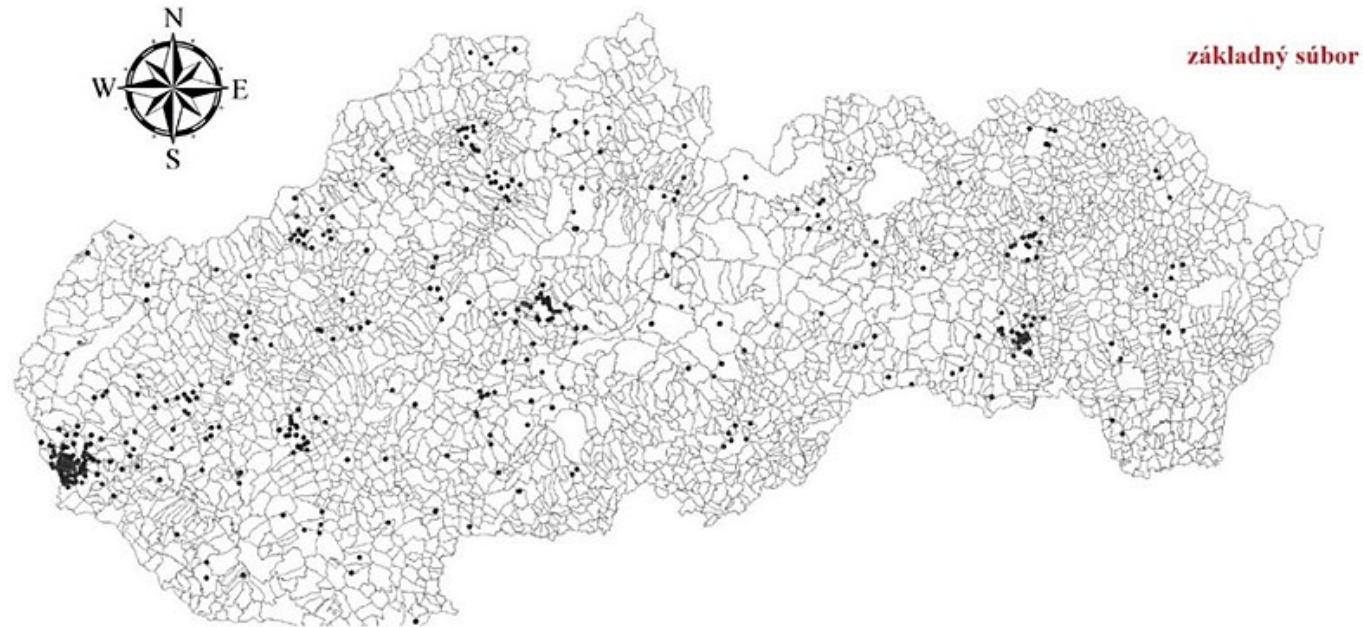
- H1** Grassroots komunity tvoria sociálne inovácie prevažne v spolupráci v rámci inovačných partnerstiev, alebo „pomyselných inovačných územných klastrov“
- H2** Sociálne inovácie vznikajú kombináciou zdrojov v podobe práce, kapitálu, znalostí a technológií – tieto zdroje vznikajú ich združovaním vo vnútri komunity a po sieťach spoluprac
- H3** Sociálne inovácie sú tak netrhové, ako aj trhové
- H4** Je možné konceptualizovať dopyt po sociálnych inováciách

PRIEBEŽNÉ VÝSLEDKY: DESKRIPTÍVA NA ÚVOD

Respondovaných 106 iniciatív celkovo:

- ✓ **90** bolo inštitucionalizovaných v treťom sektore, 10 predstavovalo neformálne skupiny, zvyšok soc. podniky a zriadené samosprávou
- ✓ celkovo zamestnali **497** zamestnancov na TPP a ďalších 260 sezónne
- ✓ **49** z nich možno pokladať za soc. inovátorov, celkovo boli zdrojom 63 SI
- ✓ súčasťou ich komunity bolo **12 872** osôb
- ✓ dobrovoľnícku prácu pre tieto iniciatívy vykonávalo medzi 2020-2022 až **5245** dobrovoľníkov
- ✓ suma ich výdavkov predstavovala **11 835 747** eur, podiel financií získaných z ext. zdrojov bol v priemere na úrovni 69,13 % a 19,06 % združovaním zdrojov zvnútra komunity
- ✓ až 48 z týchto iniciatív poskytuje produkty a služby za odplatu na mikro, či makro trhoch

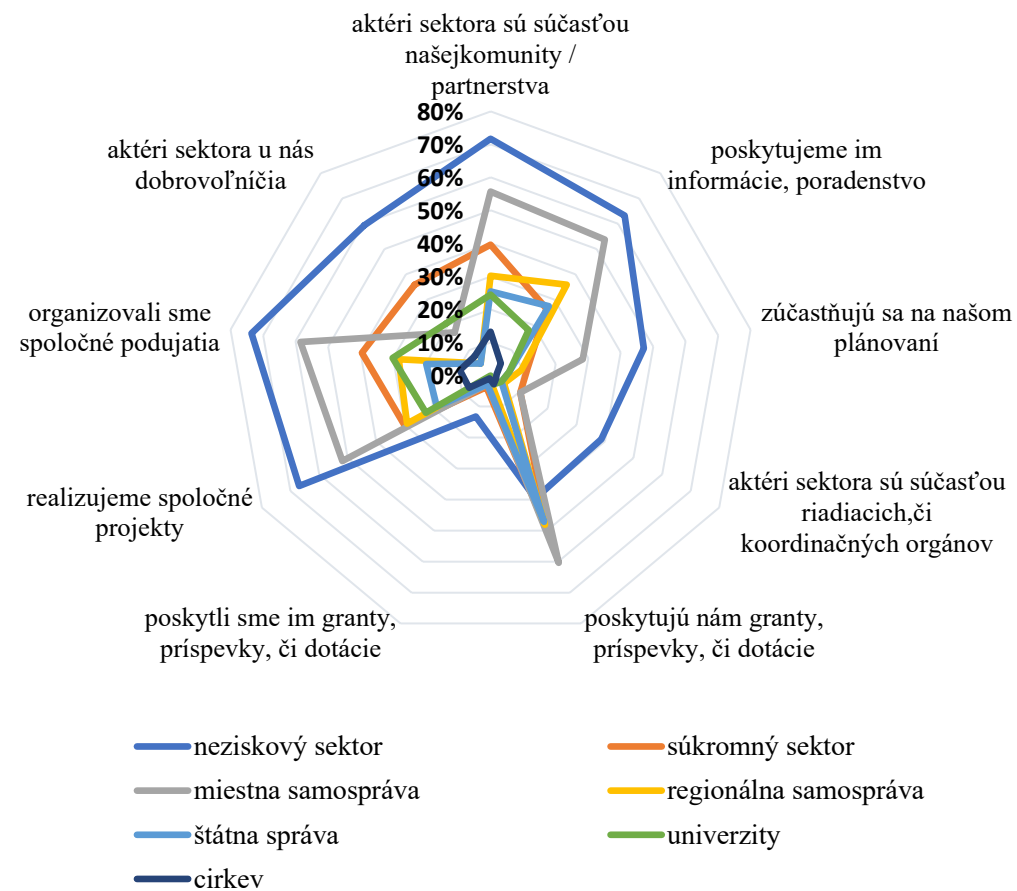
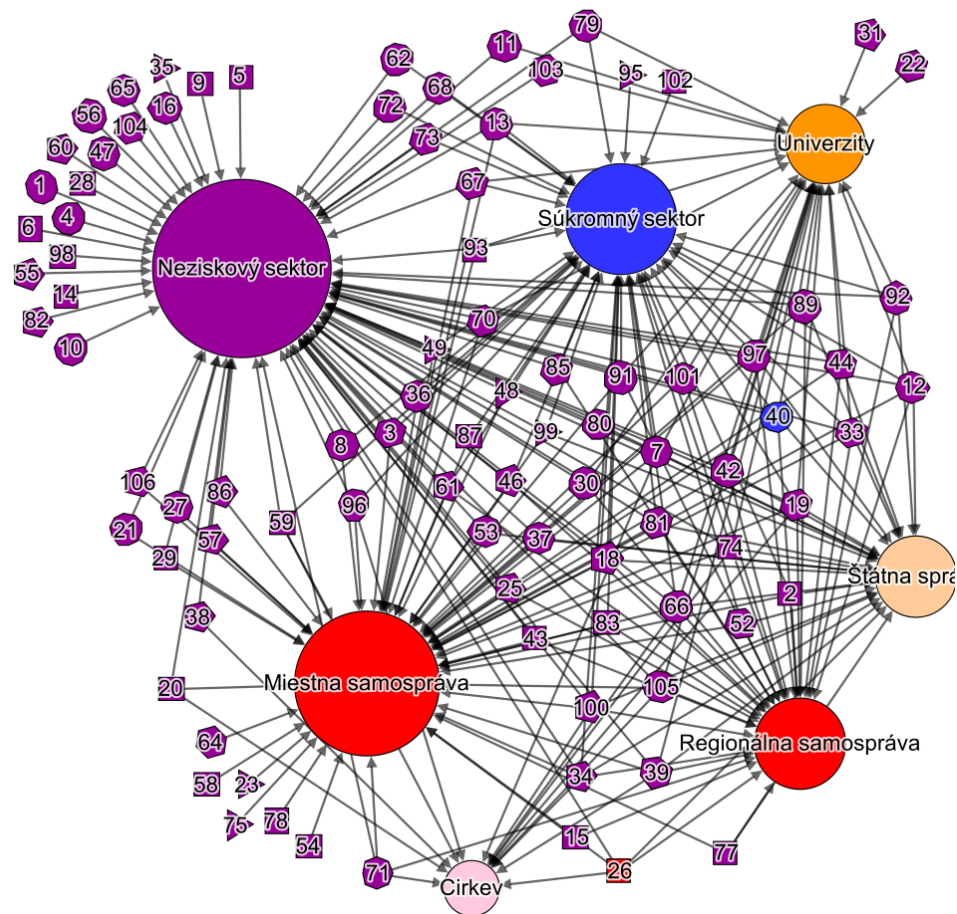

• 1 bod = 1 iniciatíva v priestore

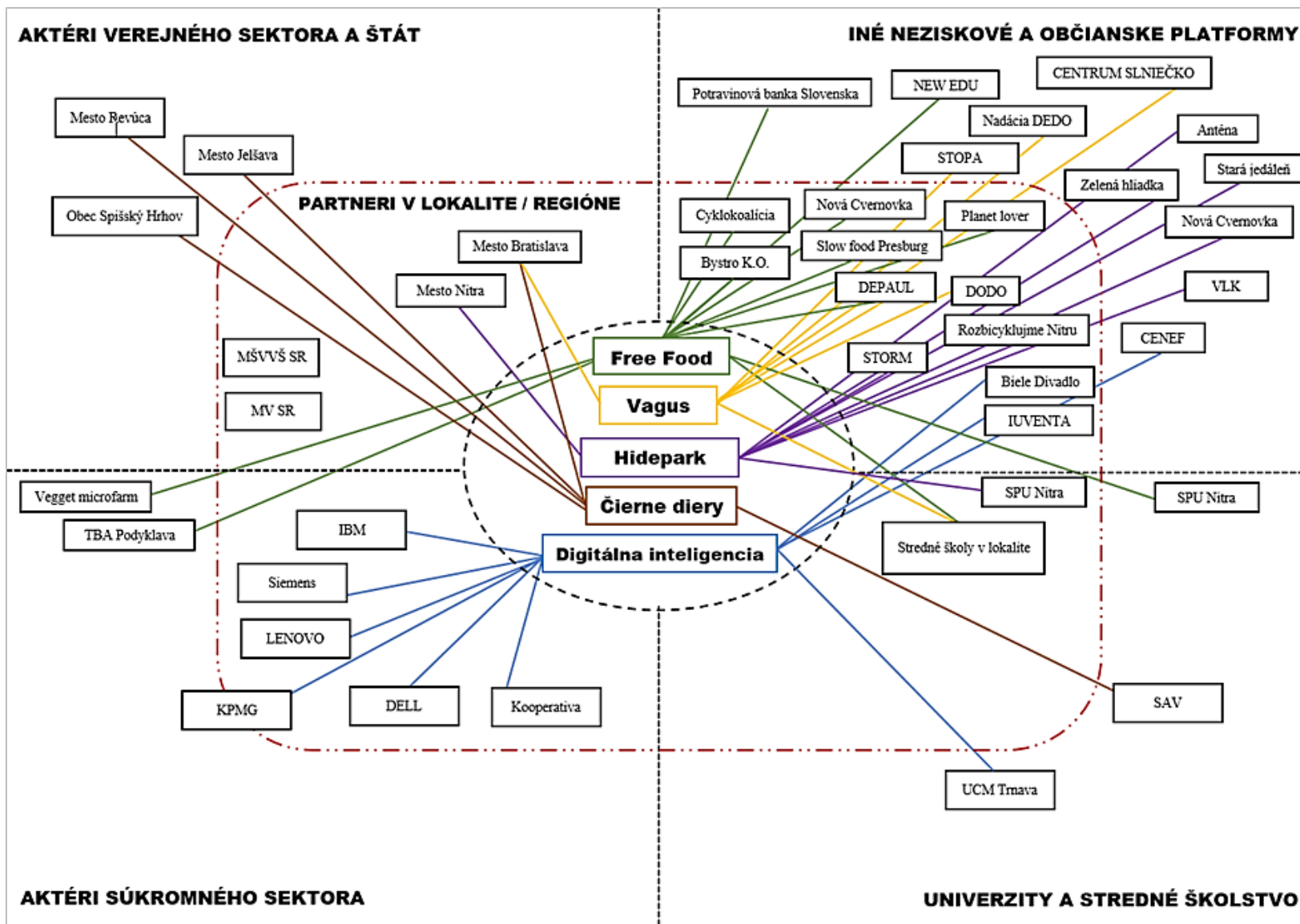
PRIEBEŽNÉ VÝSLEDKY: KO-KREÁCIA INOVÁCIÍ

Názov grassroots iniciatívy	Sociálna inovácia (produktu, alebo služby)
Free Food	verejná chladnička, komunitná kantína
OZ Vagus	inovatívna IKT platforma pre sledovanie potrieb bezdomovcov
Hidepark Nitra	komunitná záhrada; verejná cyklodielňa
TATRY	vlastný systém vyhľadávania negatívnych zásahov v ŽP
Čierne diery	vzdelávacie grafity, model alternatívneho storytellingu pri propagácii architektúry
Cyklokuchyňa	bikesharing, DIY Peer learning systém pre opravy bicyklov
Depaul Slovensko	adopcia postele (pre bezd.), nízko prahová nocľaháreň s kurzmi prac. zručností
Stará jedáleň	komunitná obývačka, coworking, komunitný trh
T3 - kultúrny prostriedok	kultúrne centrum a prenájom priestorov v starej električke
Cuketa	komunitná záhrada, mestská záhrada J.E.Ž. a debničkový predaj
STORM	harm reduction služby
Tramtária	komunitná škola
PDCS	akadémia dialógu, vzdelávacie služby v alternatívnom plánovaní
AGNICOLI	zabezpečovanie školského predmetu systémové myslenie v IT a dig. fabrikácia
TRAKT	kreatívne umelecké technológie (napr. digitálne grafity, happy audio)
Centrum Slniečko	krízové stredisko pre deti, útulok pre obe domáceho násillia
SOSNA	Ekocentrum SOSNA a prírodné záhradné terapie
Mladí	sociálna sieť Dúhy
Detský Babylon	inovatívne detské tábory a terapeutické postupy aplikovaného divadla
Strom darom	program daruj výsadbu stromu

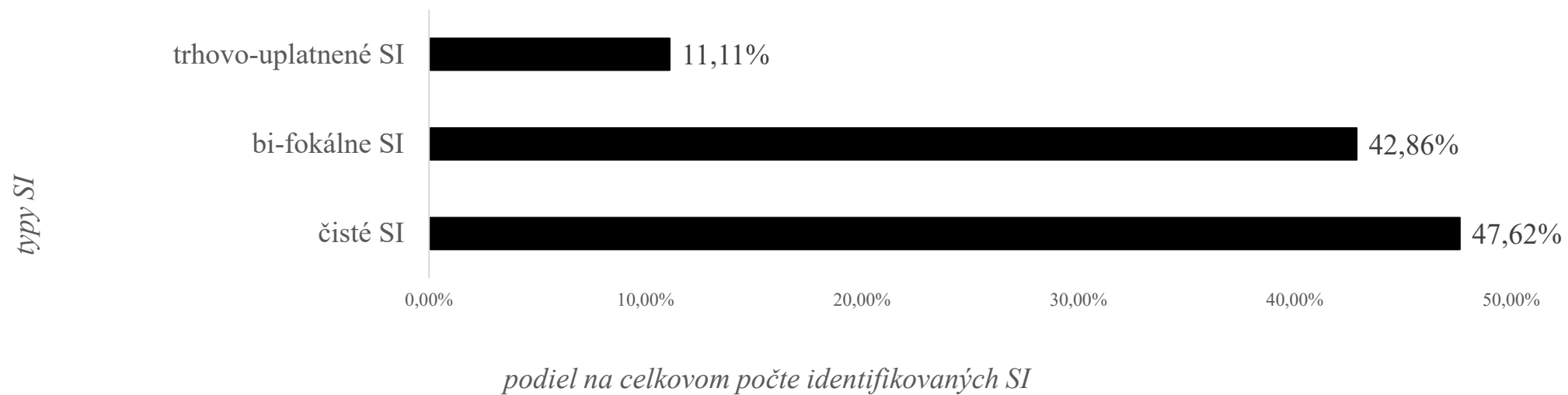
PRIEBEŽNÉ VÝSLEDKY: KO-KREÁCIA INOVÁCIÍ

PRIEBEŽNÉ VÝSLEDKY: KO-KREÁCIA INOVÁCIÍ

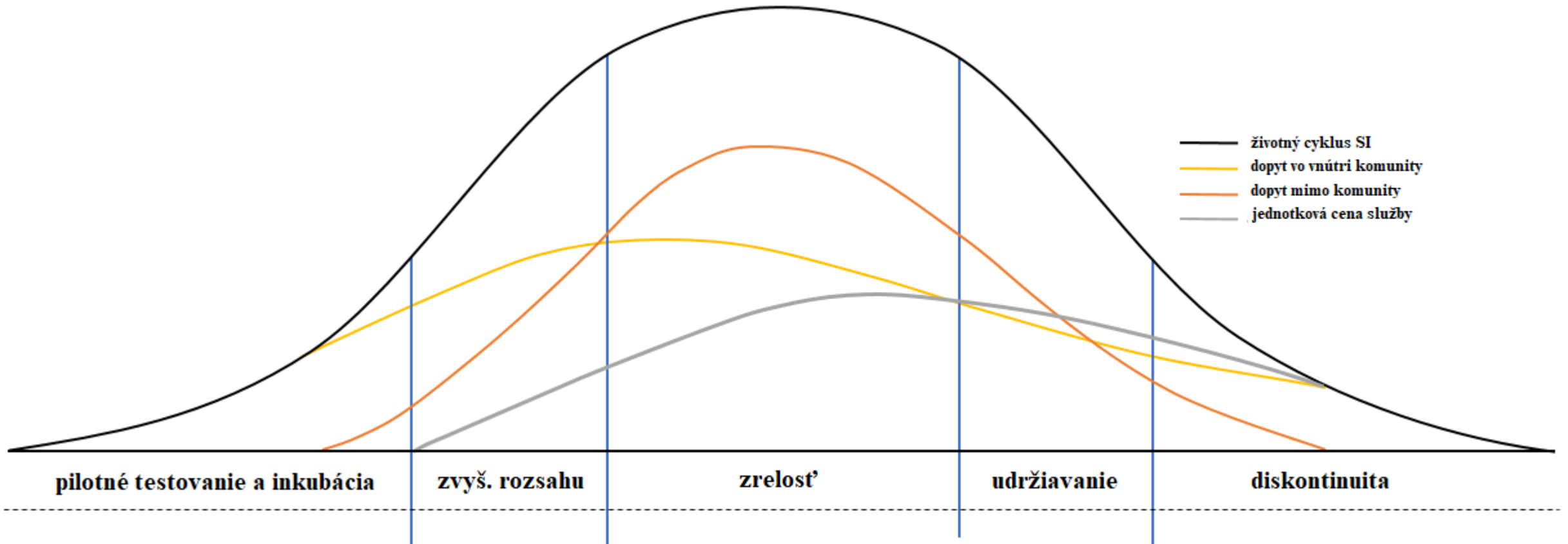
PRIEBEŽNÉ VÝSLEDKY: GENEROVANÁ HODNOTA

PRIEBEŽNÉ VÝSLEDKY: GENEROVANÁ HODNOTA

	<i>SI služba</i>	<i>cieľové skupiny</i>	<i>spoločenská a sociálna hodnota</i>	<i>hodnotový posun v spoločnosti</i>	<i>ekonomická hodnota</i>	<i>posilňovanie kompetencií a kapacít cieľových skupín</i>
čisté SI	Verejná chladnička (Free Food)	bezdomovci, iné skupiny ohrozené hladom	zníženie objemu vyhodnených potravín; zlepšenie prístupu k potravinám pre zraniteľné skupiny	šírenie altruizmu, tolerancie a podpory ľudí bez domova	úspora nákladov na strane bezdomovcov	prežitie a zlepšenie zdravotného stavu
	Harm reduction služby (STORM)	komunita drogovovo závislých	zníženie podielu drogovovo závislých	tolerancia drogovu závislých, povedomie o dôsledkoch a rizikách ľahkých a tvrdých drog	opätovné zapojenie komunity závislých na trhu práce	osvojenie si vzorcov užívania drog so zníženým rizikom vážneho poškodenia zdravia v prípade závislých osôb
bi-fokálne SI	Prenájom políčka v komunitnej záhrade (KoZa)	záhradkári / obyvateľstvo	zlepšený prístup obyvateľstva k čerstvým a zdravým potravinám	požiadavky na čerstvosť a kvalitu potravín, dopyt po MPS v spoločnosti	príjem z prenájmu pôdy na strane iniciatívy	prístup k vzdelaniu, rozvoj zručností, zdravší životný štýl
	Terapeutické záhrady (SOSNA)	rôzne znevýhodnené skupiny	príspevok k verejnému fyzickému a duševnému zdraviu	požiadavky na zlepšenie kvality životného prostredia a zelene na verejných priestranstvách	služby vlastnej záhrady zdarma, zriaďovanie ďalších záhrad za odplatu	vzdelávanie v kombinácii so zlepšovaním zdravia
Trhovo-uplatnené SI	Vzdelávacie grafiky a alternatívny story-telling (Čierne Diery)	celé obyvateľstvo	rastúce povedomie o technickom kultúrnom dedičstve, spoločenský tlak na revitalizáciu schátraných pamiatok	posilňovanie úlohy umenia v kultúrnom živote spoločnosti	zamestnanie, príjmy z predaja publikácií, grafiky a iných umeleckých diel	zlepšenie vedomostí a povedomia
	Terapeutické aplikované divadlo (Detský Babylon)	deti, zdravotne znevýhodnené deti	rozšírenie možností doplnkového vzdelávania detí, zlepšenie zdrav. stavu postihnutých detí	inklúzia a intergrácia postihnutých detí vďaka terapeutickému umeniu	príjmy zo zabezpečenia škôl v prírode, príjmy z letných detských táborov	sieťovanie zdravých a znevýhodnených detí a ich zdravý vývoj

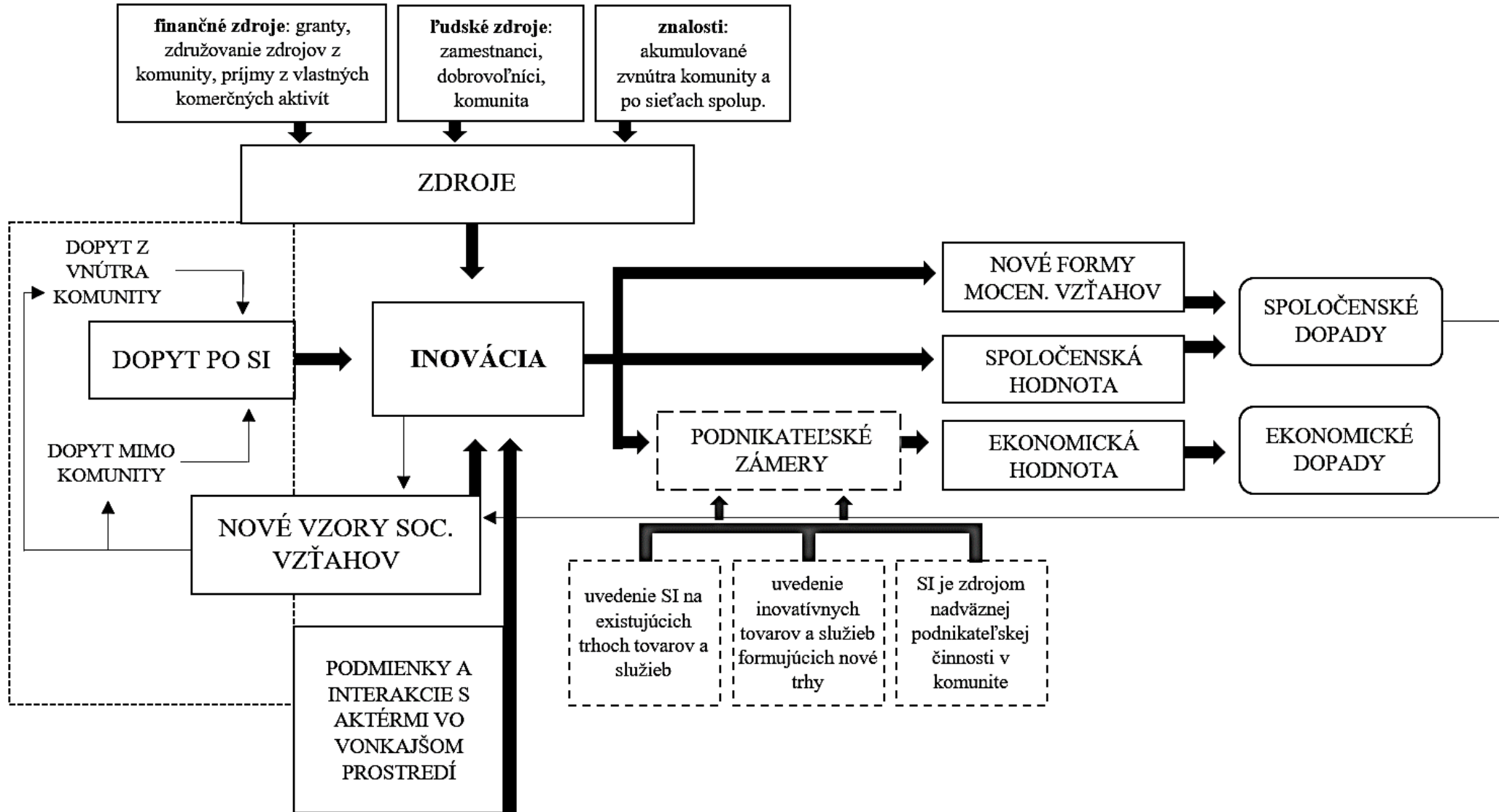
PRIEBEŽNÉ VÝSLEDKY: DOPYT PO SI

PRIEBEŽNÉ VÝSLEDKY: ZDROJE PRE INOVAČNÝ PROCES

	model I		model II	
	<i>coef.</i>	<i>log odds</i>	<i>coef.</i>	<i>log odds</i>
VEK	0,0734 (0,3099)	1,0762 (0,3335)	-0,0172 (0,2820)	0,9830 (0,2772)
PRIEST_ŠÍRKA AKTIVÍT	0,1490 (0,3054)	1,1607 (0,3545)	0,1040 (0,2937)	1,1096 (0,3259)
STRATEGICKY PLÁNUJÚ	1,4865* (0,6405)	4,4217* (2,8323)	1,2728* (0,6279)	3,5709 (2,2421)
ZAMESTNÁVANIE	2,5804* (1,2935)	13,2018* (17,0761)	2,6544* (1,2999)	14,2166 (18,4795)
VEĽKOSŤ KOMUNITY	1,6466* (0,7628)	5,1891* (3,9582)	1,4737* (0,6807)	4,3654 (2,9718)
PODIEL_PRÍJM_GRANTY	1,8860* (0,8927)	6,5931* (5,8856)		
PODIEL_PRÍJM ZDRUŽ_KOM			1,6670 (1,7608)	5,2963 (9,3259)
ŠÍRKA SPOLUPRÁCE	-0,2487 (0,3590)	0,7798 (0,2799)	-0,0810 (0,3355)	0,9222 (0,3094)
KOMERČNÉ AKTIVITY	2,0694*** (0,6424)	7,9202*** (5,0883)	1,6165** (0,6002)	5,0355** (3,0224)
_cons	-2,3481* (0,9505)	0,0956* (0,0908)	-1,0104 (0,6356)	0,3641 (0,2314)
pozorovania	106	106	106	106
LR chi ²	59,35***		55,34***	
R ²	0.4055		0.3781	
Mean VIF	1,35		1,39	
Linktest	_hat 1,1713***		1,0919***	
	_hatsq 0,1485		0,1189	
AUC	0.8887		0.8851	

PRIEBEŽNÉ VÝSLEDKY: ETAPOVÝ MODEL SI

ZÁVERY A DISKUSIA

- grassroots iniciatívy generujú tak „čisté“, „bi-fokálne“ ako aj "trhovo aplikované SI" (produkty a služby)
- SI teda môžu byť zdrojom tak spoločenskej, ako aj ekonomickej hodnoty
- SI generujú prevažne v spolupráci. Tieto spolupráce sú často multi-sektorové
- konvenčná Schumpeteriánska inovácia a SI majú v zásade podobnú produkčnú funkciu – avšak SI vyžaduje skôr znalosti a kreativitu, ako výskum a vývoj.

Ako vhodne adresovať systémové zlyhania rezultujúce z inovačnej politiky a praxe v krajine?

Je potrebné zabezpečiť transformáciu národných a regionálnych inovačných systémov tak, aby boli vo všeobecnosti schopné stimulovať SI. Inovácie podnikov musia byť dotované najmä v prípadoch, kedy generujú určitú spoločenskú hodnotu.

Ako podporiť rast úlohy občanov a komunit pri iniciovaní a riadení intervencií v územnom rozvoji?

Prenos ťažiska riadenia rozvoja na miestnu úroveň, podpora sub-lokálneho plánovania územného rozvoja, prenos kompetencií aktívnym miestnym komunitám (zabezpečovať profesionálne činnosti).

Ďakujem za pozornosť.

Viac v príspevku, alebo v publikácii:

The Evolution of Pure and Bi-Focal Social Innovations in the Case of Grassroots and Patterns of Their Social and Economic Value Creation.

doi: [10.2139/ssrn.4472219](https://doi.org/10.2139/ssrn.4472219)